

**ХУУЛЬ ЗҮЙН БАЙНГЫН ХОРООНЫ
ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛИЙН АГУУЛГА**
2023 оны 03 дугаар сарын 21-ний өдөр, Мягмар гараг

Хуралдааны тэмдэглэлийн агуулга

Хуралдааны товч тэмдэглэл: 1-3

Хуралдааны дэлгэрэнгүй тэмдэглэл: 4-27

<i>1.Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл /Засгийн газар 2023.01.18-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/</i>	<i>4-21</i>
<i>2.Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Засгийн газар 2023.01.18-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/</i>	<i>21-27</i>

ХУРАЛДААНЫ ТОВЧ ТЭМДЭГЛЭЛ

Хоёр.Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Засгийн газар 2023.01.18-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатар, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга П.Сайнзориг, мөн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын дарга Ш.Цолмон, Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн захирал Х.Эрдэм-Ундрах нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн газрын Зөвлөхүүдийн албаны зөвлөх Бат.Баярмаа, мөн газрын Байнгын хорооны асуудал хариуцсан хэлтсийн Хууль зүйн байнгын хороо хариуцсан референт П.Хулан нар байлцав.

Төслийн үзэл баримтлалын талаарх илтгэлийг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатар танилцуулав.

Төслийн үзэл баримтлалын талаар Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Мөнх-Оргил, Ш.Адъяаа, Б.Энхбаяр нарын тавьсан асуултад Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатар, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга П.Сайнзориг нар хариулж, тайлбар хийв.

Б.Энхбаяр: Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн үзэл баримтлалыг дэмжиж, чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар оруулж хэлэлцүүлэх нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн:	8
Татгалзсан:	3
Бүгд:	11
72.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.	

Байнгын хорооноос гарах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Дэлгэрсайхан Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 16 цаг 22 минутад хэлэлцэж дуусав.

Байнгын хорооны хуралдаанаар 2 асуудал хэлэлцэв.

Хуралдаан 1 цаг 28 минут үргэлжилж, ирвэл зохих 19 гишүүнээс 11 гишүүн хүрэлцэн ирж, 57.9 хувийн ирцтэйгээр 16 цаг 22 минутад өндөрлөв.

Тэмдэглэлтэй танилцсан:

ХУУЛЬ ЗҮЙН

БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА

Б.ЭНХБАЯР

Тэмдэглэл хөтөлсөн:

ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ

ХӨТЛӨХ АЛБАНЫ ШИНЖЭЭЧ

Д.УЯНГА

ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

*Хоёр.Хууль тогтоомжийн тухай
хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай
хуулийн төсөл болон хамт өргөн
мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Засгийн
газар 2023.01.18-ны өдөр өргөн
мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/*

Дараагийн асуудалдаа оръё. Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэх эсэх талаарх хэлэлцүүлгийг явуулъя. Төсөл санаачлагчийн илтгэлийг Улсын Их Хурлын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Хишгээгийн Нямбаатар танилцуулна. Нямбаатар сайд.

Х.Нямбаатар: Баярлалаа Хууль зүйн байнгын хорооны дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Засгийн газраас санаачлан боловсруулж Улсын Их Хуралд 2022 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг ХЗБХ-ны 2022 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, Улсын Их Хурлын чуулганы 2022 оны 12 дугаар сарын 23-ны нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэх явцад Улсын Их Хурлын гишүүдээс хууль тогтоомж санаачлах эрхийн хүрээ хязгаартай холбоотой зохицуулалтад Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд

зохицуулснаар үлдэх нь зүйтэй гэсэн санал гарсан бөгөөд үүнтэй холбогдуулан хууль санаачлагч хуулийн төслийг татан авсан билээ.

Хуулийн төслөөс хууль тогтоомж санаачлах эрхийн хүрээ, хязгаартай холбоотой зохицуулалтыг хасаж бусад зохицуулалтыг хэвээр үлдээн Засгийн газраас дахин боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн бөгөөд хуулийн төслийн үзэл баримтлал болон хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэхийг шийдвэрлүүлэхээр ХЗБХ-нд танилцуулж байна. Хуулийн төсөлд зарчмын шинжтэй дараах өөрчлөлтүүдийг тусгалаа.

Нэг.Хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлд Засгийн газраас санаачлах хуулийн төслийг тусган төлөвлөдөг бөгөөд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүнээс санаачлах хууль тогтоомжийн төсөлд хамаардаггүй тул уг үндсэн чиглэлийг Засгийн газар баталж, Улсын Их Хуралд танилцуулахаар өөрчлөх нь зүйтэй гэж үзлээ.

Өөрөөр хэлбэл Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Улсын Их Хурлын гишүүн нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан бүрэн эрх хууль санаачлах эрхийн хүрээ хязгаарт багтаан хэдийд ч хууль санаачлах эрхтэй гэж үзсэн болно.

Хоёр.Олон улсын туршлагаас судлан үзээд хуулийн төслийн танилцуулгыг товч болон дэлгэрэнгүй хийхээр тусгаж дэлгэрэнгүй танилцуулгад хуулийн төсөл болон дагаж гарах хуулийн төслийн зүйл, хэсэг, заалт тус бүрээр өөрчлөлт оруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төсөлд хэрэглэсэн нэр, томъёо, ухагдахууны үүсэл, хуулийн төслөөр зохицуулж байгаа харилцаа түүний зохицуулалтыг хэрхэн ойлгох талаарх мэдээллийг оруулахаар заалаа. Ингэснээр хууль санаачлагч ямар агуулгаар холбогдох зохицуулалтыг

хуулийн төсөлд тусгасан талаар хууль хэрэглэх явцад ойлгомжгүй нөхцөл байдал үүсвэл танилцуулгад дурдсан тайлбарыг эх сурвалж болгон ашиглаж болох зохицуулалтыг тусгав.

Гурав.Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан бусад хуульд заасан агуулга ижил боловч өөр бичилттэй тухайн нэр томъёог дагаж өөрчлөх шаардлагатай тохиолдолд холбогдох бүх хуульд өөрчлөлт оруулах шаардлагатай болдог. Тухайлбал Улсын Их Хурлаас 2022 оны 6 дугаар сарын 17-ны өдөр баталсан Зөвшөөрлийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгатай холбогдуулан тусгай зөвшөөрөл гэсэн нэр томъёог зөвшөөрөл гэсэн агуулгаар өөрчлөхтэй холбоотой 70 хуульд өөрчлөлт оруулсан байдаг. Иймд хууль тогтвортой байх үүднээс хуулийн төсөлтэй холбогдуулан бусад хуульд заасан нэр томъёог ижил утгаар ойлгож, хэрэгжүүлэх, хэрэглэх, тайлбарлах хууль, хэрэглэх тайлбарыг хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалтад тусгаж болох зохицуулалтыг тусгалаа.

Дөрөв.Одоогийн хууль тогтоомжоор Улсын Их Хурлаас баталсан хуулиудын албан ёсны орчуулгыг хийх талаар ямар нэгэн зохицуулалт байхгүй бөгөөд хуулийн төсөлд хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хуулийн албан бус орчуулгын санд сан бүрдүүлж Хувийн эрх зүйн мэдээллийн албан ёсны цахим хуудсанд байршуулахаар хуульчилсан. Түүнчлэн хууль санаачлагч худалдаа хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр боловсруулсан хууль тогтоомжийн төсөл болон энэ хуульд заасны дагуу судалсан судалгааны тайланг 60 хоногоос доошгүй хугацаанд эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн санд байршуулж санал авахаар тогтлоо. Ингэснээр Монгол Улс АНУ-ын хооронд байгуулж, Улсын Их Хурлаас соёрхон баталсан олон улсын худалдаа хөрөнгө оруулалтын асуудлаарх ил тод байдлыг хангах тухай хэлэлцээрийн худалдаа хөрөнгө оруулалтын тухай хууль

тогтоомжийг англи хэлээр хэвлэн нийтлэхээр заасан зохицуулалтын хэрэгжилтийг хангахын зэрэгцээ хуулийн албан бус орчуулгыг хийх нь бүхэлдээ судалгаа шинжилгээний болон эдийн засгийн ихээхэн ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөхөөс өмнө Улсын Их Хурлаас баталсан хуулиудын англи хэлний албан бус орчуулгыг холбогдох байгууллагууд уг хуулийг дагаж мөрдөж эхэлснээс хойш 3 жилийн дотор хугацаанд хариуцан гүйцэтгүүлэхээр дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төслийг боловсруулаа.

Тав.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд заасан Улсын Их Хурлаас батлах шаардлагатай хөгжлийн бодлогын баримт бичигт Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан үнэлгээ судалгааг хийх шаардлагагүй тул холбогдох өөрчлөлтийг тусгав.

Зургаа.Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үнэлгээ хийх аргачлалын давхардлыг арилгах Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн эрх зүйн үндсийг хуульчлах өөрчлөлтийг тусгалаа. Хуулийн төсөл нь бүхэлдээ хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулахад иргэд хөрөнгө оруулагч нарын оролцоог хангах, санал авах, батлагдсан хууль тогтоомжийг сурталчлах, тэдгээрийг тэднийг мэдээллээр хангахад чиглэгдсэн гэж үзэж болно. Хуулийн төслийн үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн хэлэлцэх эсэхийг хэлэлцэн шийдвэрлэж өгнө үү. Анхаарал хандуулсанд баярлалаа.

Б.Энхбаяр: Баярлалаа. хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдуулан хуралдаанд оролцож байгаа албан тушаалтнуудыг танилцуулъя. Сайнзориг Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн

нарийн бичгийн дарга, Шагдарсүрэнгийн Цолмон Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын ахлах шинжээч, Хүрэлбаатарын Эрдэм-Ундрах Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн захирал гэсэн албан тушаалтнууд оролцож байна. Төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан төсөл санаачлагчаас асуух асуулттай гишүүд нэрээ өгнө үү. Адъяаа гишүүнээр тасаллаа. Мөнх-Оргил гишүүн асуултаа асууя.

Ц.Мөнх-Оргил: Баярлалаа, товчхон гуравхан асуулт байна. Энэ хууль зүйн асуудал эрхэлсэн энэ 46¹.1 дээр хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хуулийн албан бус орчуулгын сан бүрдүүлж гээд байгаа юм. Тэгэхээр энэ батлагдсан хуулийнхаа орчуулах юм байна. Тэгэхдээ гол нь нөгөө нэг төслөө орчуулна гэдэг санаа нь бол явж байгаа. Тэрийг тодруулчихъя, явж байгаа байх гэж бодож байна, тодруулчихъя.

Хоёрдугаарт Хууль зүйн хэлний зөвлөл байгуулъя хүрээлэнгийн дэргэд гэсэн санал байгаа юм байна. Тэгээд Хэлний бодлогын үндэсний зөвлөлтэй хамтарч ажиллана гээд. Би ийм санал байх юм. Ерөөсөө хэлний бодлогын үндэсний зөвлөл дотроо хууль зүйн хэлний нэг тийм салбар зөвлөл байгуулаад ажиллуулчихвал илүү давхардал багатай амар юм биш үү? Энийг нэг бодооч. Энэ дээр санал юу байна вэ?

Гуравдугаарт Нямбаатар сайд энэ нөгөө дагаж мөрдөх журмын хуулиар бид нар нэг баахан байгууллагуудад өөрийнхөө үйл ажиллагаатай холбоотой хуулиудыг 3 жил дотор багтааж орчуул гээд үүрэгдэж байгаа шүү дээ. Энэний оронд ер нь Хууль зүйн яам, Гадаад яам 2 дундаа нэг ажлын баг гаргаад өөрсдөө тэрийг нь орчуулахгүй бол байна шүү дээ тэр байгууллагуудын орчуулга чинь байгууллага байгууллагаараа янз янзын нэр томъёотой, үг үсэгтэй, яг тулгаад ашиглах гэхээр ашиглахад хэцүү юм орж ирнэ дээ. Тэгээд та нарт орчуулчихсан

гээд хуулийн би заалт биелүүлчихсэн гээд орчуулчихсан гээд өгдөг, авъя авч болдоггүй, хэрэглэе хэрэглэж болдоггүй. Хуульд чинь хамгийн гол нь л нэр томъёо байгаа шүү дээ. Тэрний ард байгаа тодорхойлолт, тэр тодорхойлолтын үндэс суурийг нь тавьж байгаа эрх зүйн тэр концепц нь ойлголт нь. Тэрийгээ ойлгож орчуулахгүй бол ашиглахын аргагүй болно шүү дээ. Тэгэхээр дундаасаа нэг тийм ажлын хэсэг гаргаад юм уу эсвэл 3 жил ажиллах тийм бүтэц гаргаад тэрэн дотроо нөгөө эрх зүйн нэр томъёоныхоо жагсаалтыг эхэлж бүгдийг нь тодорхой гаргаж өгөөд, тэгээд олон улсын гэрээ конвенцынхоо Монгол орчуулгуудыг нэг жигдэлж аваад, одоо энэ үндэснийхээ хууль тогтоомжуудыг Англи хэлний орчуулгын нэгжийг тэлж аваад нэг ийм компани ажил хийчихвэл яасан юм бэ? Тэр нь илүү үр дүнтэй болох байх. Байгууллага болгонд даалгавар болгосноос ийм асуулт, санал байна.

Б.Энхбаяр: Нямбаатар сайд хариулъя.

Х.Нямбаатар: Тийм. Мөнх-Оргил гишүүний яг хэлж байгаа зөв л дөө. Юуны манай Ил тодын хэлэлцээрийн бид нарын хүлээсэн үүрэг бол төсөл байх үе шатаас нь эхлээд орчуулга хийгээд, хэлэлцүүлгийн явцад парламентын гишүүд уг бизнесийн эрх зүйн чиглэлийн хууль тогтоомжуудад ямар хандлагатай өөрчлөлтүүдийг оруулж байна, цаашид энэ Монголын төрөөс гаднын хөрөнгө оруулагчдад ямар хандлага барьж ажиллахаар байна гэдэг бүх юм үе шатаар нь орчуулга хийдэг байя гэдэг ийм агуулгаар орж ирж байгаа юм.

Хоёрдугаарт таны саяын ярьсан нөгөө Монгол Улсын хэлний зөвлөлтэй бид нар бас энийг хэлэлцүүлэг төслийн явцад бид нар бас ажлын хэсэг дээр ярьж үзсэн юм. Тэгээд энэ арай л холдоод байна. Хоёр гэвэл тэр нөгөө хэлний зөвлөл тэр бүр яг бид нарын нөгөө энэ хууль үйлдвэрлэх процесс ииг байнга хуралдахгүй байна. Тийм учраас Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийнхээ дэргэд яамныхаа дэргэд

нэр томьёоны ийм жигдэршлийг хангаж байдаг, тэгээд энэ хуулийн нэр томьёо нэг агуулгатай хууль болгон дээр хүн, хуулийн этгээд, насанд хүрээгүй хүн, хуулийн этгээд ингээд өөр өөр нэр томьёо яваад байгаа энэ жигдэршлийг ч гэсэн хангая. Тэгээд хууль дээр хэрэглэгдэх нэр томьёог нэг мөр ойлгоод яамныхаа дэргэд байлгавал илүү хүртээмжтэй ажиллах юм болов уу гэсэн ийм агуулгаар орж ирсэн.

Гурав дахь асуултад хариулахад яах вэ Мөнх-Оргил сайд яг үнэндээ бид нарт санхүүжилт байхгүй учраас л энэ нөгөө төсөл санаачлагчид нь энийг л даалгаад яваад байгаа байхгүй юу. Та манай яаман дээр яг ийм өндөр түвшний орчуулагч 1500000 төгрөгийн цалинтай, шинжээч мэргэжилтнээр ажиллах хүн олдохгүй болчихоод л бид нар арга ядаад л гадаадтай байгуулсан ил тодынхоо хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхийн тулд ийм байдлаар л хуульчилж оруулж ирж байгаа юм. Тэрнээс одоо яг ийм түвшний мэргэжилтэн бол нэг 10000000 төгрөгийн цалинтай ийм нэг 5 хүнтэй нэгж байвал энийг маш хурдан л хийх байх. Тэгээд бид нарт тийм төсөв алга. Цахим кибер аюулгүй байдлын чиглэлээр ч гэсэн бид нар бас хүний нөөц дээр цалингийн тусдаа бодлого барихгүй бол бас л болж өгөхгүй байгаа. Тэгээд та хэдэд би зовлонгоо л ярилаа.

Б.Энхбаяр: Адьяаа гишүүн асуултаа асууя.

Ш.Адьяаа: Хууль санаачлагчаас 2 асуулт асууя. Энэ Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудал бол хамгийн анхаарал татсан асуудлын нэг. Энэ дээр бол энэ хууль санаачлах эрх бүхий Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Засгийн газар, Улсын Их Хурлын гишүүдийн хууль санаачлах эрхтэй холбоотой асуудлаар энэ хуулийн хэлэлцүүлэг Улсын Их Хурлын чуулган дээр бас олон шүүмжлэл дагуулж, энэ Засгийн газар энийгээ татаж авч энэ Үндсэн хуульд нийцүүлж оруулж ирсэн

гэсэн ийм ойлголттой байна. Тэгэхээр энэ Засгийн газар үнэ үндсэн чиглэлтэй холбоотой л асуудлыг мөрийн хөтөлбөртэй холбоотой асуудлыг л санаачилна гэж ойлгож байна. Бусад асуудал дээр Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүд энэ үндсэн чиглэлтэй тэр Засгийн газрын хөтөлбөртэй холбоотой асуудал санаачлах эрх нь нээлттэй байна уу, хаалттай байна уу?

Нөгөө талаасаа энэ Хууль зүйн хүрээлэнгийн эрх үүргийг тодорхой болгоно гэсэн ийм нэг юм орж ирсэн байх юм. Тэр энэ юуг нь тодорхой болгох юм, ямар асуудал нь тодорхой бус байсан юм. Тэгээд ер нь энэ Хууль тогтоомжийн тухай хуулийг бид ер нь нэлээн сайн анхаарч үзэх ёстой. Сая манай Энхбаяр дарга ярьж байна л даа. Ингээд горимын санал гаргаад Улсын Их Хурлын дэгийн тухай хуульд заасны дагуу эрх зүйн дүгнэлт гаргана гэж гэдэг ийм нэг асуудал оруулж ирсэн Дэгийн тухай хуулийн 38-д. Үгүй ээ тэгтэл чинь энэ Үндсэн хуульд харишилж байна уу, харилахгүй байна уу гэж дүгнэлт гаргах эрх нь энэ Улсын Их Хуралд байдаг юм уу? Одоо бид нар чинь нэг сүүлийн үед л нэг сонин асуудал яриад байдаг болсон шүү дээ. Үндсэн хуулийн цэц тэгж чиглэл өгсөн. Тэгээд бид Үндсэн хуульдаа өөрчлөлт оруулна ч гэх шиг.

Тэгээд Үндсэн хуулийн эрх мэдлийг энэ Улсын Их Хурал дээр хэрэгжүүлж болох юм уу? Хууль тайлбарлана гэдэг чинь Дээд шүүх байдаг. Үндсэн хууль зөрчсөн зөрчиж байгаа асуудлыг чинь Үндсэн хуулийн цэц яадаг. Тэгтэл Улсын Их Хурал урьдчилаад Үндсэн хууль зөрчсөн, зөрчөөгүй асуудлыг нэг Байнгын хороонд дүгнэлт гаргадаг энэ ийм хууль дээдлэх зарчимтай нийцсэн энэ юмаа бас Улсын Их Хурал энэ дэгийн тухай хуульдаа цаашид авч хаях ёстой шүү. Өнөөдөр энэ бид нар бол парламентын засаглалтай улс, олонх, цөөнхийн төлөөлөлтэй улс. Хууль дээдлэх зарчим гэдэг ийм зүйлийг хамгийн түрүүлж

ийдэх ёстой. Энэ дарааллаараа явах энэ зарчим дээр бол бид өнөөдөр энэ Хууль тогтоомжийн тухай хуулиараа энэ асуудал дээр анхаарах ёстой л гэсэн ийм л байр суурьтай байна.

Б.Энхбаяр: Сайнзориг дарга хариулъя, 3 номерын микрофон.

П.Сайнзориг: Адьшаа гишүүний 3 асуулт асуусны 2-т нь би бас хариулах бололцоотой байна. Тэгээд 2 асуултад хариулъя. Хууль санаачлах хүрээ хязгаар дээр бол энэ дээр бас хассан. Монгол Улсын Үндсэн хуульд 19 онд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлттэй холбоотойгоор Улсын Их Хурлын тухай хуулийг батлахдаа тэнд хууль санаачлах хүрээ хязгаарыг яг Улсын Их Хурлын гишүүд, Ерөнхийлөгч, Засгийн газрын гишүүд дээр нь 38 дугаар зүйл дээр зохицуулчихсан байгаа. Бидний хувьд энэ тэр заалтыг ийшээ шилжүүлж тусгах нь зүйтэй гэж байсан боловч эндээсээ татгалзсан.

Өөрөөр хэлэх юм бол Улсын Их Хурлын тухай хуулиар бас Ерөнхийлөгч, Засгийн газрын хууль санаачлах хүрээ хязгаарыг бас зохицуулж байгаа нь тухайн хуулийн бас зохицуулалтын асуудал биш байна гэдэг анх хуулийн төслийг боловсруулж байхдаа уг нь бол дүгнэлтийг хийгээд, Хууль тогтоомжийн хууль дээр тусгах нь зүйтэй юм байна гэж явсан боловч бас гишүүдийн ярьж хэлж байгаа санал шүүмжийг бид нар тусгаад энэ зүйлийг бас энэ дээрээс хассан. Улсын Их Хурлын гишүүд болон Ерөнхийлөгчийн хууль санаачлах хүрээ хязгаартай холбоотой заалт Хууль тогтоомжийн хууль дээр байхгүй гэдэг зүйлийг бас танд хэлэх нь зөв байх.

Хоёрдугаарт энэ хуулийн бас нэг өөрчлөлт нь түрүүн Мөнх-Оргил гишүүний асуусан асуулттай холбоотойгоор бас нэмээд хариулъя. Нямбаатар сайд хариулсан. Одоогийн Хууль тогтоомжийн тухай хуулиар бас нэг хэлний нэр томъёоны зөвлөл бас Хууль зүй, дотоод хэргийн яам дээр ажиллах

ёстой байдаг. Бид хэд бас яг энэ чиглэлдээ мэргэшсэн боловсон хүчин байхгүй, төсөв санхүү бас муу учраас энийгээ бас гүйцэд хийж чаддаггүй. Энэ чиг үүргээ үндсэндээ Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн рүү бас шилжүүлж, энэ дээрээ эрдмийн ажил хийдэг, судалгааны ажилтнууд бас нэлээдгүй байдаг учраас энийгээ түшиглэж бас энэ нэр томъёогоо бас жигдрүүлэх асуудлаа анхааръя гэж байгаа.

Хоёрдугаарт бас батлагдан гарсан хуулиудыг хууль батлах боловсруулах асуудалд бид анхаараад бол яг батлагдан гарсан энэ хуулиудын бас хэрэгжилтийг тогтмол хянаж байх асуудал байгаад байгаа юм. Тэгэхээр энийг бол бас яамнууд бас өөрсдийн хүч нөөцөөр хийхэд бас боломжгүй учраас суурь хуулиудыг бол үндсэндээ Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн хэрэгжилтийг нь тогтмол хянаж тодорхой мэдээллүүдийг цуглуулж, ямар үр дүн гарч байна гэдэг зүйлүүдийг буцаагаад танилцуулж байх юм. Жишээ нь Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн хууль байдаг юм уу, захиргааны чиг чиглэлээр байдаг юм уу, Иргэний хуулийн суурь суурь зохицуулалтуудыг бас Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн тодорхой ийм секторууд хувааж авч шүүхийн практик дээр юу болж байна, эрдэмтэн судлаачдын бүтээлүүд дээр юу болж байна. Ер нь дагаж гарсан дүрэм журмууд нь бас нийцэж байгаа юм уу, үгүй юу гэдэг энэ асуудлаас нь бүх хүчин зүйлсээс нь бас хуулийн хэрэгжилтийг тогтмол хийж байх энэ чиг үүргийг бид нар Хууль зүйн үндэсний хүрээлэндээ энэ хуулиар бий болгож өгч байгаа. Энийгээ бас цаашидаа илүү их хийж, хуулийг батлан гарсны дараах буюу сурталчлан таниулах, тэгээд эргээд энэ хуулийг дахиад сайжруулах ажлыг судалгаа шинжилгээтэй хийх үүднээс энэ Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн чиг үүргийг хуульд илүү их тодорхой болгож өгч байгаа гэдэг зүйлийг бас танд тайлбараар хүргэе.

Б.Энхбаяр: Миний энэ би нэг асуулт асууя. Хуулийн төслийн 7.4-д хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийг Засгийн газар баталж, Улсын Их Хуралд танилцуулна гэсэн өөрчлөлт оруулах гэж байгаа юм байна. Одоо бол үндсэн чиглэлийг Засгийн газрын өргөн барьснаар Улсын Их Хурал хэлэлцэж баталдаг. Тэгэхээр энийг өөрчлөөд Засгийн газар баталдаг болъё, Улсын Их Хуралд бол танилцуулдаг байя гэдэг ийм өөрчлөлт орох гэж байгаа юм байна. Энэтэй холбоотойгоор хуулийн төслийн 112.8-д Засгийн газар энэ хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийг баталснаас хойш ажлын 14 хоногийн дотор нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар Улсын Их Хуралд бичгээр хүргүүлнэ. Нэгдсэн хуралдаанд хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд танилцуулна. Нэгдсэн хуралдаанаар танилцуулгыг 1 сарын дотор сонсох бөгөөд гишүүд танилцуулгатай холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлж болно гэсэн ийм өөрчлөлт оруулъя гэж байгаа юм байна.

Энэ Хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийг Улсын Их Хурал баталдаг байсан нь байсныг Засгийн газар баталдаг болчихъё гэж өөрчлөлт оруулах болсны яг үндэслэл шалтгаан нь яг юу юм бэ? Хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийг Улсын Их Хурал баталдаг байхгүй юм уу гэсэн ийм асуулт байна. 3 номерын микрофон Сайнзориг дарга.

П.Сайнзориг: Энхбаяр гишүүний асуултад хариулъя. Ерөнхийдөө одоогийн Хууль тогтоомжийн тухай хуулиар энэ Хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл нь Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, урт хугацааны бодлогын бичиг баримттай уялдуулаад 4 жилийн дунд хугацааны төлөвлөлт байгаа, 4 жилийн. Энэ зөвхөн Засгийн газраас санаачлах хууль тогтоомжийн жагсаалт байдаг. Энэ жагсаалт нь бас заримдаа ингээд улс төрийн ээлжит

сонгуулийн дараах хийсвэр байдлаар гараад байгаа, судалгаа шинжилгээ байхгүй. Яг тухайн хууль дээр тандан судалгаа байхгүй, хэрэгжилтийн үр дагавраа үнэлээгүй байж баахан хуулийн жагсаалтыг Улсын Их Хурлаар батлуулаад байдаг. Тэгэхээр бид нар энийгээ илүү их үр дүнтэй болгоё гэж байгаа.

Хоёрдугаарт сая 19 оны Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөөр хууль санаачлах хүрээ хязгаарыг бас үндсэндээ тодорхой зааглаад өгчихсөн. Энийгээ бид нар Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 38 дугаар зүйл дээр Засгийн газар нь ямар хуулиуд санаачлах юм, Ерөнхийлөгч ямар хууль санаачлах вэ, Улсын Их Хурлын гишүүд ямар хууль санаачлах вэ гэдгээ зааглачихсан учраас энийгээ заавал Улсын Их Хурлаар ээлжит сонгуулийн дараа оруулж, батлуулах гэдэг юм уу үл ойлголцлууд заримдаа гардаг. Энэ Улсын Их Хурлын гишүүдийн хууль санаачлах хүрээ хязгаарыг хязгаарлаад байна ч гэдэг юм уу ийм зүйлүүд гаргахгүйн үүднээс Засгийн газар өөрсдөө батлаад, энэ мөрийн хөтөлбөрөө хэрэгжүүлэхэд ийм хууль, эрх зүйн шинэчлэлийг ингээд 4 жилдээ хийх нь гэдгээ батлаад Улсын Их Хуралдаа танилцуулъя гэж байгаа. Ийм байдлаар бас бусад улс орнууд бас явдаг.

Өөрөөр хэлэх юм бол БНСУ-ын бас парламент нь өөрсдөө бас энэ дунд хугацааны хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлээ батлаад, парламентдаа танилцуулах ийм байдлаар явж байгаа учраас энэ өөрчлөлтийг хийж болох юм байна гэдэг үндсэн шаардлага хэрэгцээ байна гээд бас хуулийн төсөлд тусгаж оруулж ирсэн гэдэг зүйлийг танд хэлье.

Б.Энхбаяр: Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан гишүүд асуулт асууж дууслаа. Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан үг хэлэх гишүүдэд нэрээ өгнө үү? Алга байна. Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай

холбогдуулан гишүүд үг хэлж дууслаа. Санал хураалт явуулна. Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжиж, чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт. 72.7 хувийн саналаар дэмжлээ. Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэх эсэх талаарх хэлэлцүүлгийг явуулж дууслаа. Хуулийн төслүүдийн хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг явуулсан талаарх Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанд Дэлгэрсайхан гишүүн танилцуулах уу? Дэлгэрсайхан гишүүн танилцуулна.

16.22 цаг

Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэх асуудал дууссан тул хуралдаан хаасныг мэдэгдье. Баярлалаа.

ДУУНЫ БИЧЛЭГЭЭС ХУРАЛДААНЫ
ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ
БУУЛГАЖ, ХЯНАСАН:
ШИНЖЭЭЧ Д.УЯНГА